

DAVID A GOLIÁŠ

Převod materiálu

Gruber Jiří

Pořadí v lekci

6

VSTUPNÍ VERŠ

Ž 124,8

LITURGICKÉ ČTENÍ

1S 17, 34-37

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

Má duše Boha velebí (BTS 29, NP 84, S 176, EZD 627); Mír na zemi daruj nám (BTS 38, NP 17, S 184); Bojujte dál (NP 48, S 17); Buďte tvá (NP 52, S 21); Pán Bůh je síla má (EZ 182, BTS 42); Hrad pevný jest Pán Bůh náš (EZ 189 B); Narodil se Kristus Pán (EZ 281,4); Vítají k počtu zpívejme (NP, S 373, EZD 667)

1. klíčové pojmy, dobové a textové souvislosti:

- **rozdílná charakteristika Davida a Goliáše** - u Goliáše (v.4b-7) je uvedena jen jeho "funkce" (soubojový zápasník) a soupis veškeré vojenské výbavy. Je to zrada, která se nehodí k němu jinému, než k zastrašování a válce. Jeho jméno znamená *Zajetí*. Takovýhle osudem Izraelcem hrozí. O Davidovi se z vojenského hlediska (v. 12-15) dozvídáme jen, že byl příliš mlád. Neprošel ani u "odvodů" (opět se zdá být ve srovnání se staršími bratry "neschopen"). Například, plynoucí z této neschopnosti, vyslovuje naplno Saul ve v. 33. Už od začátku příběhu má čtenář rozpoznat, že problém vposledu nespočívá v úrovni výzbroje a ve velikosti armády, ale v základním postoji člověka k životu a k Bohu (viz též "komentář k boji" ve v. 50).

- vyprávění odráží **starověkou vojenskou strategii**. Před každým bojem se musely konat náboženské obřady, při nichž bylo obětováno bohům, kteří měli zaručit vítězství (proto obětoval před bojem i Saul Hospodinu). To, co se pak odehrává mezi Davidem a Goliášem, je **souboj**. Souboj byl svým převodem Boží soud - k němu Goliáš vyzývá. Souboj se odehrával před vlastní bitvou. Demonstrativně bylo ukázáno, na které straně Bůh je, ke komu se přikloní, popř. mohl tento souboj celou bitvu nahradit. Proto pak některé vojsko bez boje utíká - bohové by jim stejně nežehnali. Boží soud rozhodne o vítězství i porážce vojska na souboji dvou vybraných zástupců. Souboj jako Boží soud znal ještě i středověk.

- **Goliášovy kletby, zlořečení skrze bohy** - jde o "psychologickou válku" - kletba má ochromující účinek (v.10.11), zbavuje odvahy. Opakem případem je, když někdo "vzkypí", protože ho někdo urazil. Důvěra Hospodinu uschopuje Davida, a on nepodléhá Goliášovým kletbám, ale naopak vyznává důvěru Hospodinu (v. 45nn; vítězí, aby odčinil potupu lidu izraelského - jde o boj Hospodinův.)

- **prak** "byl velmi ú?innou zbraní. Skládal se z kusu k?že, upevn?né z obou stran provazy; do koženého pouzdra se vkládal kámen (až o pr?m?ru 7 cm), pak se prak rozto?il nad hlavou a jeden z provaz? se pustil, takže kámen prudce vylet?l. Kámen mršt?ný Davidem rozrazil Goliášovi lebku a omrá?il ho." (Knihy Samuelovy, Praha 1977, Kalich, s.109)

- **pohled víry** - doprost?ed situace, kterou její akté?i vyhodnocují pragmaticky (neporovnateln? v?tší síla Goliáše), vnáší David nový pohled - pohled víry: nejde o to, je-li Goliáš nep?emožitelný, ale o to, že uráží Hospodina. Tento "prorocký" pohled vzbudil všeobecný rozruch a leckoho svou neslýchaností pobou?il.

- **Davidovo „krédo“** slyšíme ve v 34-37a. Na Hospodinovu záchranu - vytržení zprost?ed ohrožení siln?jším - se dá spolehnout i tvá?í v tvá? reprezentantu cizích bo?stev a nesrovnateln? lépe vyzbrojené armády.

- **„celý sv?t pozná, že v Izraeli je B?h“ - „celé toto shromážd?ní pozná, že Hospodin nezachra?uje me?em a kopím“** (v 46-47) - tato výpov?? za?azuje souboj do základní zv?stné linie SZa - Hospodinovo dílo záchrany a nad?je se v tomto sv?t? chce projevovat skrze onen jeden konkrétní lid víry - Izrael. A když tento lid jako spole?enství víry selhává a je plný strachu, povolává si Hospodin své vyvolené, mesiáše, aby vysvobozující moc dosv?d?ili. Vít?zství nad Goliášem je v prvé ?ad? událostí, osvobozující od strachu „shromážd?ní Izraele“ (káhál), teprve potom je namí?eno proti Pelištejc?m. Tato perspektiva nám mj. umož?uje lépe porozum?t SZním boj?m a nepropadat p?edsudk?m o „násilném“ SZ a mírumilovném NZ.

2. Úskalí textu:

- **Goliáš není virtuální postava** na rozdíl od hrdin? filmových seriál? a po?íta?ových her. Vyzdvihn?te úlohu slovního zápasu mezi Davidem a Goliášem a strach Izraele z Goliášových slov. P?ipome?te d?tem, že i dnes žijí osoby, které mocí svého politického postavení a vahou svých slov ochromují poslucha?e, vyvolávají paniku a obavy, vytvá?ejí s pomocí ve?ejného mín?ní politicky labilní pom?ry, které dovedou ovlivnit, nap?. kurz ?eské m?ny. Ochromení lidé se nedovedou bránit. Moc slova a pomluv, kletby i požehnání poznáváme dnes v jiné podob?. V p?í?hu o Davidov? boji s Goliášem jde zejména o rovinu slova, víry a nad?je, kletby a požehnání, nikoli jen o utkání dvou bojovník?, z nichž jeden je state?ný a sympatický, druhý vulgární a hrozivý tlu?huba. David?v state?ný boj má také tento spole?ensko-náboženský rozm?r.

- **nelze vyzdvihovat Davida** jako toho, kdo **má víc odvahy** než ostatní. Zdrojem jeho rozhodování je p?eevším víra - d?v?ra Bohu i vyznava?ská v?rnost (26b, 36b.37.45-47). Na druhé stran? je ovšem zcela z?ejmé, že pravá víra je zdrojem odvahy i tvá?í v tvá? nep?átelské p?esile. Tam, kde všechny opanoval strach a odevzdanost, je práv? víra podhoubím, z n?hož vyr?stá odvážné jednání.

- Saul m?l jít za dané situace do boje jako první - to byla povinnost "krále", pomazaného. Král tehdy nesesádal se svým štábem v záv?tí t?lu, nýbrž se ú?astnil boje jako vojvoda (viz též král Achab je zasažen šípem ve vále?né v?av? - 1Kr 22,29n). **Vyslání Davida proti Goliášovi nelze chápat** jako zástupné vyslání jakéhokoli bojovníka, **jako zkouška "nane?isto"**, nýbrž jde o zásadní boj - souboj, do n?hož se Saul neodvážil jít.

- **nelze Davidovu rozhodnost vysv?tlit** tak, že David dop?edu v?d?l, jak boj dopadne. P?estože mluví velice rozhodn? a jedná vyznava?sky, nemá výsledek svého zápasu p?edem v ruce. Jistota víry neznamená, že se ?lov?k pouští do zápas? p?edem vyhraných. Neúsp?ch v boji s nep?ítelem goliášovských rozm?r? neznamená, že takový boj byl zbyte?ný a bezcenný.

- upozorn?te d?ti, že v tomto p?í?hu jde o situaci války a hrozbu znesvobodn?ní, nikoli o b?žné pom?ry. David není vzorem pro "vy?izování si út?t" v mírové situaci, tj. ve t?íd?. "Vzorové" je pouze Davidovo odhodlání bránit Hospodinovu v?c.

3. METODICKÉ POKYNY

Do obrázku mají děti vlastně kreslit to, o čem asi budete společně mluvit při motivačním uvedení (vojenská pehlídka, silnější kluk „vejta“, skinhead, diktátor, hrdina z akčních filmů...). Mohou to udělat v jeho rámci. Na to, zda někoho, jako byl Goliáš, znají nebo se s ním dokonce setkali, se ovšem děti můžete ptát také po vyprávění a rozhovor může do dotvoření obrázku vyústit.

4. POMŮCKY

- obrázky ozbrojenců (moderních zbraní, tanků apod.), vojenské pehlídky;

obrázek ohroženého Davida ve zpodobnění Buřta Tobá sláva - zeptejte se, zda obrázek děti chápou jako aktualizaci obrany a ohrožení, popř. jak se bránit

- obrázek masek, které se před bojem nasazují primitivní kmeny

- Flanelograf II

5. motivační uvedení do příběhu:

motivační uvedení pro mladší školní věk:

- už jste někdy zažili, že by nějaký pehlížený náhradník rozhodl utkání? Koho takový vývoj událostí zaskočí?

(Tato motivace umožní představit Davida jako toho, s nímž se nepočetalo, který nebyl považován za schopného nominace. Příběh pak vyprávíte spíše z perspektivy Davida)

motivační uvedení pro mladší školní věk:

Už jste viděli vojenskou pehlídku? Proč myslíte, že se konává? Báli jste se?

(Tato motivace umožní vyzdvihnout nábožensko-psychologický rozměr Goliášova vystoupení)

6. osnovy vyprávění:

a) poznámka a osnova pro starší školní věk:

Příběh vyprávíte spíše z perspektivy Davida - pohlíží, slyší Goliáše, zjišťuje, že se s ním nepočítá, vyznává víru, vítězí - a dosvědčuje Boží záchrannou moc Izraeli

I. Motivace

II. Nevoják David je pobouřen Goliášovou troufalostí a rezignovanou nevěrou Izraelců

III. David naráží na nepochopení a obavy

IV. David vyznává své spolehnutí na Hospodina

V. Mladík David vítězí nad ozbrojencem a zbavuje strachu Izraelce

VI. Nepřátelé zbaveni opory panicky prchají

b) poznámka a osnova pro střední a starší školní věk:

Navržená motivace umožní, abyste se soustředili víc na vysvětlení, čím Goliáš naháněl strach a jak paralyzuje Izrael. a na takto otevřenou scénu pak můžete uvést Davida - jako toho, s nímž se nepořídá, a který se přece nenechá zastrašit.

I. Motivace

II. Čím vším Goliáš naháněl strach Izraeli

III. Hospodinův vyvolený se nebojí, ale nikdo ho nebere vážně

III. Vyznání víry před Saulem

IV. Vyznání víry před sebejistým Goliášem

V. Vítězství dosvědčuje Izraeli i celému světu, kdo je skutečný, věrný a vysvobozující Bůh

VYPRÁVĚNÍ

I. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ

I když jsou mezi vámi jistě i ti, kteří jsou v našem prvním a nejlepším, většina z vás asi dobře ví, jaké to je, když vás nikdo nepotřebuje a nepovažuje za důležité. Když si kapitáni při vybíjení vybírají hráče, volají si nejprve ty, kteří hrají nejlíp. Nakonec zůstávají ti, kterým nikdo moc nevadí a považují je za nešikovné. Může se však stát, že právě takový „neschopný“ hráč rozhodne zápas. Něco podobného se kdysi stalo v Izraeli. Ve chvíli, kdy se dospělí a silní chlapi báli, zahanbil je svou statečností mladý chlapec.

II. PŘEDHRA BITVY

Izrael musel často vést války. Nepřátelé jim většinou chtěli ukrást obilí a úrodu a pak se zase vraceli domů, aby se příští rok šarvátky zase opakovaly. Proti takovým loupežníkům dokázali Izraelci svou zemi většinou ochránit. Tentokrát však šlo o víc. Filištejci vytáhli proti Izraeli v plném počtu. Chtěli dobýt a podrobit si celou jejich zemi a z Izraelců učinit své otroky, kteří je budou živit. Bylo samozřejmé, že otroci musí přijmout bohy svých pánů, a to by byl konec Izraele. Byl to národ, který držela pohromadě víra v jediného Boha. Kdyby je Filištejci porazili, přestal by Izrael existovat a nikdo by se už k Hospodinu nehlásil.

Právě pro takové chvíle si Izraelci přáli mít krále. Ten měl za úkol povolát všechny boje schopné muže k obraně země a společné víry. Saul tak učinil a mladí muži se shromáždili v místě, kterému se říkalo „U

posvátného stromu“. Pelištejská armáda se shromáždila na jedné straně údolí, Izrael měl tábor na protější kopci. Tak se několik dní navzájem hlídali a pozorovali. Před bitvou byl často důležitější než bitva sama. Jak se vojáci navzájem okukovali a předváděli své zbraně, odhadovali své šance na vítězství nebo už se smířovali s neodvratnou porážkou.

Z obou stran kopce na sebe obě strany pokřikovaly svá válečná hesla, podobně jako diváci na sportovních stadionech. Dnes se z podobných důvodů konají vojenské přehlídky a cvičení, která mají demonstrovat sílu a odradit protivníky. V novinách i v televizi se vychvalují vlastní vojáci a zesměšňuje nepřítel. Pomocí propagandy a umělé vyvolaného strachu lze i dnes ovlivnit ceny zboží, způsobit hospodářskou krizi či vyvolat národnostní nepokoje.

III. VÝZVA NA SOUBOJ

Tehdy však existoval ještě jeden způsob, který mohl rozhodnout bitvu dříve, než k ní došlo. Z každého strany nastoupili nejsilnější muži a ti se utkali ve vzájemném souboji na život a na smrt. Kdo vyhrál, bral všechno. Věřilo se, že vítěz souboje má přiznat bohu, a poražení se pak raději sami vzdali, než aby se pouštěli do marného boje.

Z pelištejské strany sestupoval každý den do údolí výjimečně silný a vysoký voják, který jen těžko mohl hledat mezi Izraelci soupeře. Říkal si Goliáš. Vykřikoval na Izraelce své nadávky, posmíval se Hospodinu. Byl si jist svou převahou. Z Izraelců se nenašel nikdo, kdo by mu na jeho posměšné řeči odpověděl. Král sám neměl odvahu se mu postavit a ani mezi svými muži nenašel nikoho, kdo by měl šanci nad tím mužem zvítězit. Na Izraelce padla úzkost. Jestliže se nikdo z nich nedokáže postavit tomuto obra, nemohou v tomto boji zvítězit.

IV. DAVID PŘÍCHÁZÍ NA BOJIŠTĚ

Každá rodina vypravila někoho do boje. Jišaj z Betléma poslal do boje své tři nejstarší a nejsilnější syny. Jejich nejmladší bratr David musel zůstat doma u stáda. Ale Jišaj chtěl vědět, co se v táboře děje, a proto poslal nejmladšího syna za bratry, aby jim donesl jídlo a také malou pozornost pro jejich velitele. Když David přišel k vojsku, Goliáš právě vycházel, aby se Izraelci a Hospodinu posmíval. Na celé údolí křičel: „Kam jste zalezli, vy ubožáci! Zahoďte své zbraně a vzdejte se. Copak nevidíte, že jste odsouzeni k porážce? Vždyť mezi vámi není nikdo, kdy by se mi postavil. Váš Bůh vás už dávno opustil. Jste jen otroci. Budete nám sloužit, tak jako jste sloužili v Egyptě. Váš král je zbabělec, když se mi nedokáže postavit.“ Přes všechny tyto urážky mu však nikdo z Izraelců neodpověděl.

David to nechápal. Když se však svých bratrů zeptal, proč se někdo Goliášovi nepostaví, nejstarší ho okřikl: „Vrať se ke svým ovcím a nepleš se, kam nemáš.“ Davidovi to však nedalo. Zaslechl, že zoufalý Saul slíbil muži, který se Goliášovi postaví, svou dceru a povýšení do šlechtického stavu. David neustále opakoval: „Jak můžete dopustit, aby ten člověk takhle urážel živého Boha? Proč s ním někdo nejde bojovat?“ A tak ho nakonec přivedli k Saulovi.

V. DAVID PŘED SAULEM

Teprve před králem David prohlásil: „Kdo věří Bohu, nesmí se nikdy vzdávat. Já chci bojovat proti tomu muži.“ Králi se líbilo jeho nadšení, ale řekl mu: „Proti takovému člověku nemáš šanci. Od mládí neděláš nic jiného, než že se cvičíš v boji a zápase. David však odpověděl: „Já sice nechodím do zápasnické školy, ale jako pastýř jsem si musel už od dětství poradit s dravou zvěří. Když mé stádo ohrožuje vlk nebo medvěd,

musím se mu postavit, jinak by mi ze stáda nic nezbylo. Když jsem p?emohl lva i medv?da, nebojím se ani tohoto drzého zápasníka. Vždy? uráží Boha a náš národ! Nejsme žádní otroci, jsme lidé, kterým Hospodin daroval svobodu.“

Saul už se dlouho nesetkal s nikým, kdo by m?l takovou víru a odvahu. Sám si do boje jít netroufal, protože v?d?l, že Pánu Bohu není v?rný. Ale David si ho svou prostou a p?ímou vírou získal. Položil mu ruku na rameno a ?ekl: „Jdi, tob? Hospodin požehná.“ Nabídl Davidovi, že mu p?j?í svou královskou zbroj. Byly to nádherné zbran?, jaké v Izraeli nikdo nem?l. David si oblékl královské brn?ní, nasadil si jeho p?ilbu a p?epásal se vzácným železným me?em. Ale protože Saul byl vysoké a mohutné postavy, kdežto David útlý mladík, nemohl v tak t?žké zbroji chodit. A s tak t?žkým me?em neum?l ani zacházet. Rad?ji to všechno zase sundal a místo toho si vzal svou pastý?skou h?l a z potoka p?t kamen? do praku, kterým byl zvyklý zahán?t dravou zvě?.

VI. DAVID P?ED GOLIÁŠEM

Když sestoupil do údolí, kde se pyšn? procházel Goliáš, vyvolal pouze jeho smích. „Koho jste mi to poslali? Vždy? je to ještě dítě! S takovým já ani nebudu bojovat. Poj? blíž, a? si t? mohu prohlédnout. Jsi tak malý, že t? ani nevidím. Kv?li tob? snad ani nebudu vytahovat zbran?. Tebe rozšlapu na kaši a o zbytek se postarají hyeny a supi.“

David mu však p?ed celým Izraelem odpov?d?l: „Ty si myslíš, že t? nikdo nep?em?že, protože jsi o hlavu v?tší a máš nejlepší zbran?. A p?ece jsi slabší než já. Spoléháš jen sám na sebe, ale mojí zbraní je víra v Hospodina, kterému ty se posmíváš. Ješt? dnes mi dá Hospodin sílu, abych t? uml?el, a tvá armáda se dá strachy na út?k. Celý sv?t pozná, že B?h stojí na stran? svého lidu a nezachra?uje ani me?em ani kopím, ale vírou a odvahou. Vždy? ty nebojuješ jen proti našemu národu a zemi, ale proti samotnému Bohu.“

Když se proti n?mu Goliáš rozb?hl, vložil David kámen do praku, rozto?il jej a dob?e mí?enou ranou trefil obra p?ímo do ?ela. P?esný zásah Goliáše omrá?il, takže se slavný zápasník skácel k zemi. David rychle p?isko?il, vytrhl Goliášovi me? a jeho vlastní zbraní jej zabil.

VII. VÍT?ZSTVÍ

Ob? vojska na chvíli strnula úžasem, ale vzáp?tí se rozlehl údolím strašlivý ?ev. Pelištejci k?i?eli strachem a Izraelci št?stím. Pelištejci se dali na út?k, kdežto Izraelci se na n? vrhli s jistotou vít?z?. B?hem n?kolika hodin zahnali všechny nep?átele a zmocnili se nebývalé ko?isti.

Hlavní trofej však pat?ila Davidovi. Goliáš?v me? i hlavu donesl slavnostn? do svatyn? a pod?koval Hospodinu za vít?zství. Nikdo nechápal, jak mohl tak mladý a neznámý bojovník osvobodit celou zemi. Leckdo si možná ?íkal: „Vždy? to bylo tak snadné. Jedna rána mezi o?i. To bych um?l také.“ Ale když chodil Goliáš údolím a posmíval se Hospodinu, všichni se klepali strachem a ml?eli.

Vít?zství dosv?d?ilo Izraeli i ostatním národ?m, kdo je skute?ný, pravý B?h: Hospodin, který vysvobozuje sv?j lid. Kdo p?ichází ve jménu Hospodinov?, ten zvít?zí.

MODLITBA

7. podnety pro rozhovor:

- ke kterému z filmových hrdinů lze přirovnat Goliáše? (Rambo, Vetelec, atp.)
- kterému typu lidí by mohl být Goliáš dnes sympatický? Proč?
- znáte vánoční píseň, v níž se zpívá o Goliášovi? (O co byl Goliáš oloupen? Kdo ho oloupil?)
- je v životě důležité, aby člověk ostatním naháněl strach (silou, zbraněmi, postavením, vizáží)?
- hrajete si rádi na vojáky? Proč?
- může ovlivnit výsledek předzápasu hráč nebo dorostenci předtím následujícího zápasu dospělých?
- viděli jste dokumentární film z Papuy - Nové Guineje? Víte, že tam dodnes bojují podobným způsobem jako Pelištejci s Izraelem?
- byli jste někdy zdeptáni tím, že vám někdo vynadal?
- pamatujete si, zda se David Goliášovi posmíval nebo nadával? Odpovídal stejným způsobem?

Odkaz na pracovní list

[06 David a Goliáš - st](#)

[06 David a goliáš](#)

Odkaz na píseň

[Má duše Boha velebí, chválu vzdává](#)

[Mír na zemi daruj nám](#)

[Bojujte, bojujte dál, pohleďte jen, v dálce svítá](#)

[Buď vle tvá, buď vle tvoje všude tam](#)

[Pán Bůh je síla má, všechna obrana má](#)

[Hrad pevný jest Pán Bůh náš](#)

[Narodil se Kristus Pán, veselme se](#)

[Vítejte k počtu zpívejme, velebme jej hned zrána](#)

Cílová skupina

[Starší školní](#)

[Mladší školní](#)

Katechetické cykly

[Pozvání na cestu Starý zákon 2](#)

Biblický odkaz (kat)

[1 Samuelova 17,1–54](#)